

Список використаної літератури:

1. Большой энциклопедический словарь. — Режим доступа : <http://www.vedu.ru/bigencdic/24054/>
2. Гош А. Материальные потребности и интересы / А. Гош // Экономические науки. — 1971. — № 7. — С. 14-19.
3. Заозеров М.И. Общественные и личные интересы и их сочетание при социализме / М.И. Заозеров // О диалектике развития советского социалистического общества / Под общ. ред. В.Н. Пилипенко и Г.М. Штракса. — М., 1962. — С. 223 (цит. по : Михайлов С.В. Категория интереса в российском гражданском праве / С.В. Михайлов. — М. : Статут, 2002. — 205 с.).
4. Михайлов С.В. Категория интереса в российском гражданском праве / С.В. Михайлов. — М. : Статут, 2002. — 205 с.
5. Худояров Б.Т. Защита прав и интересов детей по семейному праву республики Таджикистан : дисс. ... канд. юрид. наук / Б.Т. Худояров. — Душанбе, 2000. — 191 с.
6. Беспалов Ю.Ф. Судебная защита семейных прав ребенка : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Ю.Ф. Беспалова. — М., 1997. — 18 с.
7. Першина И.В. Интерес в праве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / И.В. Першина. — Нижний Новгород, 2002. — 20 с.
8. Василик Ю. Участь малолітніх та неповнолітніх осіб як сторін у цивільному процесі. — Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/4107/>

СТОЯНОВА Т. А.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного процесу, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ДЖЕРЕЛО ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

В умовах євроінтеграційних процесів, що відбуваються в державі, питання застосування практики Європейського Суду з прав людини (далі — ЄСПЛ), як джерела цивільного процесуального права, набувають актуальності та необхідності ґрунтовного концептуального наукового дослідження. Звертається увага на порушення не тільки порядку виконання, а й механізму впровадження рішень ЄСПЛ до судової вітчизняної практики. Так, підставою пильної уваги Ради Європи до цієї проблеми стало не тільки невиконання Україною рішень ЄСПЛ, так станом на 31 жовтня 2016 року до ЄСПЛ надійшло 18 тисяч 250 заяв, а й те що з них — у 12 тисячах заяв йдеться про повторювані порушення, що стосуються тривалих судових проваджень, тривалого та безпідставного тримання під вартою, тортур, порушення права на життя, тощо [1].

Слід дійти висновку, що проблема застосування рішень ЄСПЛ у національній судовій практиці знаходиться у декількох площинах – законодавчій, правозастосувчій та у площині правової свідомості суддів. Інститут застосування рішень ЄСПЛ є, за своєю суттю різновидом судового прецеденту. А судовий прецедент, як джерело законодавства не є знайомим для національної системи права, як наслідок системи законодавства, а, тим самим й для правової свідомості суддівського апарату. Якщо він не є знайомим, тільки імплементацією до внутрішнього законодавства та зобов'язання в законодавстві його виконувати не буде мати швидкої ефективності та дієвої роботи. Такий механізм, як інерція, особливо в багато структурному державному механізмі, як судова система, а тим більше не узгодженість внутрішнього законодавства, не дасть одразу прийняти та впровадити нове джерело право – судовий прецедент. Тому перші результати після імплементації нового джерела права в правозастосовну систему можна очікувати після спливу певного часу.

Постає наступне питання, чи можна визнати практику ЄСПЛ джерелом права вітчизняної правової системи? Надаючи відповідь на таке питання слід зазначити наступне. Під джерелом права, в даному контексті, буде розглядатися загальнотеоретичне визначення джерела права, як зовнішньої форми його вираження.

Впровадження у національну правову систему такої інституції, як Європейський Суд з прав людини відбулося на відповідних правових підставах. Так, по-перше, це Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), ратифікована Законом України від 17 серпня 1997 року [2, ст. 263], яка відповідно ст. 9 Конституції України, як чинний міжнародний договір, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, стала частиною національного законодавства України. Саме Законом України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року» передбачається визнання Україною юрисдикції Європейського суду з прав людини, зокрема п. 1 зазначає: «Україна повністю визнає на своїй території щодо визнання обов'язковою і без укладення спеціальної угоди юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції». Відповідно до ст. 9 Закону України «Про міжнародні договори» [3, ст. 540] ратифікація міжнародних договорів України (як одна із форм надання згоди на обов'язковість для неї міжнародного договору) ратифікація міжнародних договорів України здійснюється шляхом прийняття закону про ратифікацію, невід'ємною частиною якого є текст міжнародного договору. Тобто, слід дійти висновку, що положення Конвенції імплементуються повністю до системи законодавства України. В свою чергу Європейський суд, як орган який тлумачить положення Конвенції, створює не норми права, а складає практику їх застосування, тим самим роз'яснює положення Конвенції з урахуванням всебічного

міжнародного досвіду та світопогляду. Такий Закон України, як «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [5, ст. 260] в ст. 17 встановлює, що суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду, як джерело права.

Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК України) від 18 березня 2004 року, в ст. 8 передбачає: «Суд вирішує справи відповідно до Конституції України, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України» [4, ст. 492]. Окрім того, згідно п.5. у разі невідповідності закону України міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, суд застосовує міжнародний договір. До того ж виконання Україною взятих на себе зобов'язань по Конвенції та юрисдикції ЄСПЛ забезпечує Верховний Суд України, що відповідно до ст. 355 ЦПК України переглядає судові рішення у цивільних справах з підстав встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом.

Як вбачається з проаналізованих положень законодавства судові рішення ЄСПЛ є актами тлумачення Конвенції, яка, в свою чергу, є джерелом системи права та законодавства України. А виконання рішень ЄСПЛ забезпечуються посиленням механізмом його впровадження, зокрема найвищим судовим органом в державі – Верховним Судом України, як гарантом дотримання Україною взятих на себе зобов'язань щодо виконання положень Конвенції.

Список використаної літератури:

1. Проблема виконання рішень Європейського суду з прав людини: необхідність системного аналізу та впровадження // Матеріали круглого столу «Національні механізми виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні: роль судової гілки влади» 22 листопада 2016 року: Режим доступу Офіційний сайт Вищої Ради правосуддя: <http://www.vru.gov.ua/news/1880>
2. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів N 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17 серпня 1997 // Відомості Верховної Ради. – 1997. – № 40. – Ст. 263.
3. Про міжнародні договори: Закон України від 29 червня 2006 року // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
4. Цивільний процесуальний кодекс: Закон України від 18 березня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-42. – Ст. 492.
5. «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»: Закон України від 23 червня 2006 року // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 260.